

РЕШЕНИЕ НА СЪДА

28 септември 1994 година*

По дело C-128/93

с предмет преюдициално запитване отправено до Съда, на основание член 177 от Договора за ЕИО от страна на Kantongerecht te Utrecht (Нидерландия) по висящото пред този съд дело между

Geertruida Catharina Fisscher

и

(1) Voorhuis Hengelo BV,

(2) Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Detailhandel

относно тълкуването на член 119 от Договора за ЕИО по отношение на правото на присъединяване към пенсионна схема; Решението на Съда на Европейските общности от 17 май 1990 г., Barber/Guardian Royal Exchange Assurance Group (по дело C-262/88, Recueil стр. I-1889) както и Протокола относно член 119 от Договора за създаване на Европейска общност, приложен към Договора за Европейски съюз от 7 февруари 1992 г.,

СЪДЪТ,

в състав: г-н О. Due, председател, г-н G.F. Mancini (докладчик), г-н J.C. Moitinho de Almeida, г-н M. Diez de Velasco и г-н D.A.O. Edward (председатели на състав), г-н C.N. Kakouris, г-н R. Joliet, F.A. Schockweiler, г-н G.C. Rodriguez Iglesias, г-н F. Grévisse, г-н M. Zuleeg, г-н P.J.G. Kapteyn и г-н J.L. Murray, съдии,

генерален адвокат: г-н W. Van Gerven,

съдебен секретар: г-жа L. Hewlett, администратор,

като има предвид писмените становища, представени:

- за г-жа Fisscher, от адв. T.P.J. de Graaf от адвокатска колегия Utrecht,

- за Voorhuis Hengelo BV и Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Detailhandel, от O.W. Brouwer от адвокатска колегия Амстердам,

- за германското правителство, от г-н E. Roeder, Ministerialrat във Федералното министерство на икономическите въпроси, и C.-D. Quassowski, Regierungsdirektor в същото министерство, и двамата в качеството на представители,

* Език на производство то: нидерландски.

- за правителството на Обединеното кралство, от г-н J.E. Collins, Assistant Treasury Solicitor, в качеството на представител, подпомаган от г-н N. Paines, Barrister,

- за Комисията на Европейските общности, от г-жа K. Banks и г-н B.J. Drijber, членове на Правната служба, и двамата в качеството на представители,

като взе предвид доклада от съдебното заседание,

след като изслуша устните становища на г-жа Fisscher, за която се явява адв. M. Greebe от адвокатска колегия Utrecht, Voorhuis Hengelo BV и Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Detailhandel, за които се явява адв. O.W. Brouwer и адв. F.P. Louis от адвокатска колегия Брюксел, германското правителство, правителството на Обединеното кралство и Комисията по време на съдебното заседание на 26 април 1994 г.,

след като изслуша становището на генералния адвокат на съденото заседание на 7 юни 1994 г.,

постанови настоящото

Решение

1. С Решение от 18 март 1993 г., получено в Съда на 26 март 1993 г., Kantongerecht (Съдът на кантон Utrecht) е отнесъл до Съда за преюдициално решение по член 177 от Договора за ЕИО въпроси относно тълкуването на член 119 от Договора, свързани с правото на присъединяване към пенсионна схема, с решението на Съда на Европейските общности от 17 май 1990 г., Barber/Guardian Royal Exchange Assurance Group (по дело C-262/88, Recueil стр. I-1889) (по-нататък „решението по делото Barber“) и с Протокола относно член 119 от Договора за създаване на Европейска общност, приложен към Договора за Европейски съюз от 7 февруари 1992 г. (наричан по-нататък „Протокол № 2“).

2. Въпросите са били повдигнати в хода на производството между г-жа Fisscher и Voorhuis Hengelo BV и Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Detailhandel относно нейното членство в тази а пенсионна схема.

3. Г-жа Fisscher е била наета от Voorhuis Hengelo BV („Voorhuis“) от 1 януари 1978 г. до 10 април 1992 г., като е работила по 30 часа на седмица.

4. Служителите на Voorhuis са членове на а пенсионна схема, управлявана от Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Detailhandel. Независимо от това, до 31 декември 1990 г. г-жа Fisscher не е била допусната до схемата, тъй като правилата на схемата са изключвали омъжени жени.

5. На 1 януари 1991 г. схемата е била разширена по отношение на омъжените жени, така че г-жа Fisscher е получила възможност да се включи в нея с действие от 1 януари 1988 г.

6. Г-жа Fisscher тогава е оспорила старите правила на основание на това, че те са несъвместими с член 119 от Договора. Според нея, считано от 8 април 1976 г., датата на решението по дело Defrenne/Sabena (43/75, Recueil, стр. 455), в което Съдът за първи път е постановил, че член 119 има пряко действие, схемата е следвало да бъде отворена също така и за омъжени жени. Вследствие на това тя е предявила искане с обратна сила за членство, считано от 1 януари 1978 г. – датата, на която тя е постъпила на работа при Voorhuis.

7. Изправен пред иска на г-жа Fisscher, Kantongerecht te, Utrecht, е решил да спре производството и да отнесе следните въпроси до Съда на Европейските общности за преюдициално решение:

„1) Дали правото на равно заплащане, предвидено в член 119 от Договора за ЕИО, включва право на присъединяване към а пенсионна схема като разглежданата в настоящия случай, която е направена задължителна от властите?

2) Ако отговорът на въпрос 1 е утвърдителен, дали ограничението във времето, наложено от Съда по делото Barber по отношение на пенсионни схеми като тези разглеждани в онзи случай („contracted out schemes”, договорно изключващи се режими) се прилага към правото на присъединяване към а пенсионна схема като тази разглеждана в настоящия случай, от която ищцата е била изключена, понеже е омъжена жена

3) Когато членството в пенсионна схема, прилагана в предприятие, е направено задължително по силата на закона, дали администраторите на схемата (професионалният пенсионен фонд) е задължен да прилага принципа на равно третиране, предвиден в член 119 от Договора за ЕИО, и може ли служител, който е бил ошетен от неприлагането на това правило, да съди пряко пенсионния фонд, както ако той беше работодател?

При разглеждането на този въпрос може да бъде от значение, че Kantongerecht te не е компетентен да разглежда иск на основание незаконно поведение, тъй като размерът на иска надвишава границите на неговата компетентност. Следователно в този случай е от значение да се разбере, дали ищцата може да отправя иск срещу пенсионния фонд (втория ответник) на основата на нейния трудов договор.

4) Ако по член 119 от Договора за ЕИО ищцата има право да бъде член на пенсионна схема от дата, която предшества 1 януари 1991 г., означава ли това, че тя не е длъжна за заплати вноските, които тя би платила, ако беше допусната по-рано до пенсионната схема?

5) От значение ли е, че ищцата не е предприела по-ранни действия за привеждане в сила на правата, с които тя сега твърди, че разполага?

6) Дали протоколът относно член 119 от Договора за ЕИО, приложен към Договора от Маастрихт („Протоколът Barber”) и (проектозаконът за изменение на) преходния член III от Проектозакон 20 890, който има за цел да

приложи Четвъртата директива, засяга оценката на настоящия случай, който е бил предявен пред *Kantongerecht te* с призовка, издадена на 16 юли 1992 г.?”

По първия въпрос

8. С първия си въпрос националният съд пита, дали правото на присъединяване към пенсионна схема попада в обхвата на член 119 от Договора и следователно е обхванато от забраната за дискриминация, предвидена в него.

9. В Решението си от 13 май 1986 г., *Bilka-Kaufhaus GmbH/Hartz* (по дело 170/84, *Recueil*, стр. 1607), Съдът вече е постановил, че ако пенсионна схема, макар и приета в съответствие с разпоредбите, предвидени в националното законодателство, се основава на споразумение с работниците и служителите или с техните представители и ако публичните органи не участват в нейното финансиране, такава схема не представлява социално-осигурителна схема, пряко регулирана от закона, и по такъв начин попада извън обхвата на член 119, и че обезщетенията, плащани на работниците и служителите по схемата, представляват възнаграждение, получавано от работниците и служителите по отношение на тяхната работа по смисъла на член 119, алинея 2 (точки 20 и 22).

10. Тези принципи са потвърдени от решението по делото *Barber* по отношение на външно договорени професионални пенсионни схеми, регулирани от правото на Обединеното кралство, и от Решението от 6 октомври 1993 г., *Ten Oever/Stichting Bedrijfspensioenfonds voor het Glazenwassers- en Schoonmaakbedrijf* (по дело C-109/91, *Recueil*, стр. I-4879).

11. В това решение Съдът е постановил, че член 119 се прилага по отношение на обезщетения, дължими по нидерландска професионална схема, подобна на тази, разглеждана в настоящия случай. Той е посочил по-специално, че правилата на пенсионната схема не са предписани пряко от закона, а произтичат от преговори между съответните работодатели и синдикати, и че единствената задача на публичните органи е по искане на такива работодателски и синдикални организации, които са преценени за представителни, да обявят задължителността на схемата за цялата съответна промишленост (точка 10).

12. От решението по делото *Bilka*, упоменато по-горе, следва също така, че член 119 обхваща не само правото на обезщетения, изплащано от пенсионна схема, но също така и правото на членство в такава схема.

13. Мотивите за това заключение са, че както може да се види от Решението от 31 март 1981 г., *Jenkins/Kingsgate* (по дело 96/80, *Recueil*, стр. 911), политика на заплащане, която се състои от определяне на по-ниска часова ставка за работа на непълно работно време, отколкото за пълно работно време, може в някои случаи да доведе до дискриминация между мъжете и жените, като същото важи в случай, когато на работници на непълно работно време се отказва пенсия от дружеството. Тъй като такава пенсия попада в обхвата на понятието „заплащане” по смисъла на член 119, алинея 2, общото

възнаграждение, изплащано от работодателя на работниците на пълно работно време, е по-високо, отколкото това, изплащано на работниците на непълно работно време (параграф 27).

14. Следователно пенсионна схема, която изключва омъжените жени от членство води до дискриминация, пряко основана на пола, в нарушение на член 119 от Договора.

15. Следователно отговорът на първия въпрос трябва да бъде, че правото на присъединяване към пенсионна схема попада в обхвата на член 119 и по такъв начин е обхванато от забраната за дискриминация, предвидена в този член.

По втория въпрос

16. С втория си въпрос националният съд пита, дали ограничението на действието във времето на решението по делото *Barber* също така се прилага към правото на присъединяване към пенсионна схема като тази, разглеждана по главното дело.

17. За да се отговори на този въпрос, е важно да се припомни контекстът, в който е било взето решение да се ограничи действието във времето на решението по делото *Barber*.

18. Съгласно установената си практика, Съдът може в изключителни случаи, като вземе предвид общия принцип за правната сигурност, присъщ на правния ред на Общността и сериозните затруднения, които неговото решение може да създаде по отношение на минали добросъвестни правоотношения, да прецени, че е необходимо да ограничи възможността заинтересовани страни, които се позовават на тълкуването на разпоредба от Съда, да оспорят тези правоотношения (вж. решението по делото *Defrenne*, упоменато по-горе). Следователно Съдът е придал значение на установяването на това, дали са изпълнени двата основни критерия, при решаването дали да наложи такова ограничение, а именно: заинтересованите да са действали добросъвестно при наличие на риск от сериозни затруднения.

19. По отношение на критерия за добросъвестност, Съдът е установил преди всичко (в параграф 42), че член 9, буква а) от Директива 86/378/ЕИО на Съвета от 24 юли 1986 г. относно прилагането на принципа на равното третиране на мъжете и жените в професионалните социално-осигурителни схеми (ОВ 1986 г., L 225, стр. 40), е предвидила възможността за отлагане на задължителното прилагане на принципа на равното третиране по отношение на определянето на възрастта за пенсиониране, също както и изключението, предвидено в член 7, параграф 1, буква а) от Директива 79/7/ЕИО на Съвета от 19 декември 1978 г. относно постепенното прилагане на принципа на равното третиране на мъжете и жените в сферата на социалното осигуряване (ОВ 1979 г., L 6, стр. 24).

20. Съдът е продължил, като е установил, че тези разпоредби държавите-членки и заинтересованите страни основателно са били в правото да считат, че член 119 не се прилага към пенсии, изплащани по външно договорени

схеми, и че дерогациите от принципа на равенството между мъжете и жените все още са били допустими в тази сфера (точка 43).

21. В тази връзка, Съдът в Решението си от 14 декември 1993 г., *Moroni/Collo GmbH* (по дело C-110/91, *Recueil*, стр. I-6591), след като се е позовал и потвърдил принципите, посочени в решенията по делата *Defrenne*, *Vilka* и *Barber*, упоменати по-горе, е обяснил, че по делото *Barber* за първи път е разгледан въпросът, как следва да тълкува по член 119 неравното третиране, което произтича от определяне на различна възраст за пенсиониране за двата пола (точка 16).

22. По отношение на критерия за сериозните затруднения, Съдът също така е постановил в решението по делото *Barber*, че ако всеки засегнат работник мъж би могъл, подобно на г-н *Barber*, с обратна сила да предяви право на равно третиране в случаите на дискриминация, които до този момент са се считали за допустими с оглед на изключенията предвидени в Директива 86/378, финансовият баланс на много професионални схеми би бил приложен с обратна сила (точка 44).

23. При тези обстоятелства Съдът е постановил, че на прякото действие на член 119 от Договора може да разчита за целите на предявяване на иски за равно третиране в областта на професионалните пенсии само с оглед на обезщетения, дължими по отношение на трудов стаж след 17 май 1990 г., освен в случаите на работници, които са завели дела или са предявили равностойни иски по действащото национално законодателство (параграф 45 от Решението по делото *Barber*, изяснен с Решението по дело *Ten Oever*).

24. От упоменатото по-горе следва по-специално, че ограничението на действието във времето на решението по делото *Barber* се отнася само до тези видове дискриминация, в които работодателите и пенсионните схеми основателно са считали за допустими в резултат на временните дерогации, предвидени в правото на Общността и които биха могли да бъдат приложени към професионалните пенсии.

25. Следователно, що се отнася до правото на присъединяване към професионална схема, няма основание да се предполага, че засегнатите професионални групи са могли да не бъдат наясно относно приложимостта на член 119.

26. В действителност още от Решението по делото *Vilka* е било ясно, че нарушение на правилото за равно третиране, извършено чрез непризнаване на такова право, попада в обхвата на член 119.

27. Още повече, тъй като решението на Съда по делото *Vilka* не съдържа ограничение на действието си във времето, на прякото действие на член 119 може да се разчита за предявяване на иски с обратен ефект по отношение на равното третиране във връзка с правото на присъединяване към професионална схема и това може да бъде направено, считано от 8 април 1976 г. – датата на решението по делото *Defrenne*, в което Съдът за първи път е постановил, че член 119 има пряко действие.

28. Следователно отговорът на втория въпрос трябва да бъде, че ограничението на действието във времето на решението по делото *Barber* не се прилага по отношение на правото на присъединяване към пенсионна схема.

По третия въпрос

29. С третия си въпрос националният съд пита, дали администраторите на пенсионна схема трябва, подобно на работодателя, да действат в съответствие с член 119 от Договора и дали работник, срещу когото е извършена дискриминация, може да предяви правата си пряко срещу администраторите.

30. В Решението по делото *Barber*, Съдът като е постановил, че пенсиите, изплащани по външно договорени схеми, попадат в обхвата на член 119, е постановил, че няма значение дали схемата е била създадена във формата на доверително управление и се управлява от доверители, които формално са независими от работодателя, тъй като член 119 се прилага също така към възнаграждения, получавани непряко от работодателя (параграфи 28 и 29).

31. Тъй като на администраторите на пенсионната схема, макар че те не са страна по трудовото правоотношение, е възложено да изплащат обезщетения, които представляват заплащане по смисъла на член 119 от Договора, те са длъжни да спазват тази разпоредба, като направят всичко, което е в техните правомощия, за осигуряване спазването на принципа на равното третиране в това отношение, и членовете на схемата могат да се позовават на член 119 срещу тях. Ефективността на член 119 би била значително намалена и правната закрила, необходима за постигането на действително равенство, би била накърнена, ако работникът би могъл да се позовава на тази разпоредба само срещу работодателя си, но не и срещу администраторите на схемата, на които изрично е възложено осъществяването на задължения на работодателя.

32. Следователно отговорът на третия въпрос трябва да бъде, че администраторите на професионална пенсионна система трябва, както и работодателят, да спазват разпоредбите на член 119 от Договора и че работник, срещу който е извършена дискриминация, може да предяви правата си пряко срещу тези администратори.

По четвъртия въпрос

33. С четвъртия си въпрос националният съд пита, дали фактът, че работник може да предяви иск с обратно действие за присъединяване към професионална схема, позволява на работника да избегне плащането на вноските, свързани с периода на въпросното членство.

34. Що се отнася до правото на членство в професионална схема, член 119 изисква работникът да не бъде подлаган на дискриминация, основана на пола, чрез изключване от такава схема.

35. Това означава, че когато е била налице такава дискриминация, равното третиране се постига чрез поставянето на дискриминирания работник в същото положение като това на работниците от другия пол.

36. Следователно, работник не може да претендира за по-благоприятно третиране, по-специално във финансово отношение, отколкото ако той би бил редовно приет като член.

37. Отговорът на четвъртия въпрос следва да бъде, че фактът, че работник може с обратно действие да претендира за присъединяване към професионална схема, не позволява работникът да избегне плащане на вноските, свързани с периода на въпросното членство.

По петия въпрос

38. С петия си въпрос националният съд пита по същество, дали националните правила относно сроковете за завеждане на дело по националното законодателство могат да бъдат противопоставени срещу работници, които предявяват своето право на присъединяване към пенсионна схема.

39. Съдът трайно е постановявал, че при отсъствието на правила на Общността по този въпрос, националните правила относно сроковете за завеждане на дело се прилагат също така и към иски, основани на правото на Общността, при положение че те не са по-неблагоприятни за такива иски, отколкото за подобни иски с местен характер, и че те не водят до практическа невъзможност за упражняване на правата, предоставени от правото на Общността (вж., по-специално Решението от 16 декември 1976 г., *Rewe-Zentralfinanz eG и Another/Landwirtschaftskammer fuer das Saarland*, по дело 33/76, *Recueil*, стр. 1989, точки 5 и 6).

40. Следователно отговорът на петия въпрос следва да бъде, че националните правила относно сроковете за завеждане на иск по националното законодателство могат да бъдат противопоставени срещу работници, които предявяват своето право за присъединяване към пенсионна схема, при условие че те не са по-неблагоприятни, за този тип иски, отколкото за подобни иски с местен характер, и че те не водят до практическа невъзможност за упражняване на правата, предоставени от правото на Общността.

По шестия въпрос

41. С шестия си въпрос националният съд желае да установи, какво отражение може да има проекта на национален закон, който има за цел прилагането на Директива 86/378, от една страна и Протокол № 2, от друга страна, в контекста на настоящия случай.

42. По отношение на проекта на национален закон, Съдът трайно е постановявал, че в производство по член 177 Съдът не е компетентен да тълкува националното законодателство и да дава оценка за неговото действие

(вж., по-специално Решението от 3 февруари 1977 г., *Benedetti/Munari*, по дело 52/76, *Recueil*, стр. 163, точка 25).

43. Протокол № 2, който по силата на член 239 от Договора е неразделна част от Договора, гласи следното:

„За целите на член 119 от настоящия Договор, обезщетенията по професионални социално-осигурителни схеми не се считат за възнаграждение, ако и доколкото те са свързани с трудов стаж преди 17 май 1990 г., освен по отношение на работници или на тези, които предявяват иск от тяхно име, които преди тази дата са завели иск или са предявили равностойни искания по приложимото национално законодателство.”

44. От преписката по делото и от аргументите на страните е видно, че основен въпрос е, дали Протокол № 2 има за цел само да изясни ограничението на действието във времето на Решението по делото *Barber*, упоменато по-горе, или той има по-широк обхват.

45. Според *Voorhuis, Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Detailhandel* и правителството на Обединеното кралство, широката формулировка на протокола указва на това, че той се прилага към всеки вид дискриминация, основана на пола, която може да съществува в професионалните пенсионни схеми, включително дискриминация, свързана с правото на присъединяване към такива схеми.

46. Ищецът по главното дело, германското правителство и Комисията застават на обратната гледна точка и заявяват, че независимо от много общата си формулировка, Протокол № 2 следва да бъде разглеждан във връзка с Решението по делото *Barber* и не може да има по-широк обхват от ограничението на неговото действие във времето.

47. Следва да бъде отбелязано, че поради общата си формулировка Протокол № 2 се прилага към обезщетения, изплащани по пенсионна схема.

48. Това заключение обаче следва да бъде определено. То е свързано само с обезщетение – което е единственото, посочено в Протокол № 2 - но не и с правото за членуване в професионална социално-осигурителна схема.

49. Очевидно е, че Протокол № 2 е свързан с Решението по делото *Barber*, тъй като той се позовава на датата на това решение – 17 май 1990 г. Това решение обявява за незаконна дискриминацията между жените и мъжете в резултат на условие за възраст за получаване на право на пенсия за прослужено време и старост при уволнение въз основа на финансови причини, която възраст е различна за двата пола. Съществували са различаващи се тълкувания на Решението по делото *Barber*, което ограничава, считано от датата на решението, а именно – 17 май 1990 г., действието на тълкуването си на член 119 от Договора. Тези различия са били отстранени с Решението по делото *Ter Oever*, упоменато по-горе, което е било постановено преди влизането в сила на Договора за Европейски съюз. Макар че е разпрострял тълкуването му по отношение на всички обезщетения, дължими по професионални социално-

осигурителни схеми, и го е инкорпорирал в Договора, Протокол № 2 по същество е приел същото тълкуване на Решението по делото Barber, както това е направено в Решението по делото Ten Oever. От друга страна, той, както и Решението по делото Barber, не разглежда, нито предвижда каквато и да е разпоредба относно условията за членство в такива професионални схеми.

50. Следователно въпросът за членството се регулира от Решението по делото Wilka, упоменато по-горе, в което е постановено, че член 119 от Договора е нарушен от предприятие, което без обективна причина, несвързана с каквато и да е дискриминация, основана на пола, третира различно мъжете и жените, като изключва категория от работниците и служителите от пенсионната схема на дружеството. Следва да бъде отбелязано, че Решението по делото Wilka не ограничава действието във времето на тълкуването си на член 119 от Договора.

51. Следователно отговорът на шестия въпрос следва да бъде, че Протокол № 2 не засяга правото на членство в пенсионна схема, което се регулира от Решението по делото Wilka.

По съдебните разноски

52 Разноските, направени от германското правителство, правителството на Обединеното кралство и от Комисията на Европейските общности, които представиха становища пред Съда, не подлежат на възстановяване. Доколкото това производство, що се отнася до страните по главното дело, по своята същност е стъпка по висящото пред националния съд дело, решението относно разноските е въпрос, който следва да бъде решен от този съд.

По изложените съображения,

Съдът,

като се произнася по въпросите, отправени от Kantongerecht te Utrecht с Решение от 18 март 1993 г., реши:

1. Правото на присъединяване към пенсионна схема попада в обхвата на член 119 и по такъв начин е обхванато от забраната за дискриминация, предвидена в този член.

2. Ограничението на действието във времето на Решението от 17 май 1990 г. (по дело C-262/88), Barber/Guardian Royal Exchange Assurance Group не се прилага по отношение на правото на присъединяване към пенсионна схема.

3. Администраторите на професионална пенсионна система трябва, както и работодателят, да спазват разпоредбите на член 119 от Договора и работник, срещу който е извършена дискриминация, може да предяви правата си пряко срещу тези администратори.

4. Фактът, че работник може с обратно действие да претендира за присъединяване към професионална схема, не позволява работникът да избегне плащане на вноските, свързани с периода на въпросното членство.

5. Националните правила относно сроковете за завеждане на иск по националното законодателство могат да бъдат противопоставени срещу работници, които предявяват своето право за присъединяване към пенсионна схема, при условие че те не са по-неблагоприятни, за този тип искове, отколкото за подобни искове с местен характер, и че те не водят до практическа невъзможност за упражняване на правата, предоставени от правото на Общността.

6. Протоколът относно член 119 от Договора за създаване на Европейската общност, приложен към Договора за Европейски съюз, не засяга правото на членство в пенсионна схема, което се регулира от Решението от 13 май 1986 г., *Vilka-Kaufhaus GmbH/Hartz*, (по дело 170/84).

Подписи

Произнесено в открито съдебно заседание в Люксембург на 28 септември 1994 година.

Подписи